

EINAR EYTHÓRSSON

DET SAMISKE
KNUTEKONTAKT
FOR LA21

Underveisevaluering. Notat II

NOTAT
2001:116

Tittel: **Det samiske knutepunkt for LA 21**
Underveisevaluering. Notat II

Forfatter: Einar Eythórsson

NIBR-notat: 2001:116

ISSN: 0801-1702
ISBN: 82-7071-344-9
Prosjektnummer: O 1778
Prosjektnavn: Evaluering av samisk knutepunkt for LA 21

Oppdragsgiver: Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet

Prosjektleder: Einar Eythórsson

Referat: Dette er det andre notatet fra en underveisevaluering av det samiske knutepunkt for lokal Agenda 21. Notatet er en analyse av gjennomføringen av tiltak som ble planlagt og initiert i regi av samisk knutepunkt for lokal Agenda 21 (1999-2001). Hovedvekten er lagt på å vurdere måloppfyllelse i forhold til planer og strategidokumenter for det samiske knutepunktet for LA 21. Forholdet mellom utadvendt og intern aktivitet, og forholdet mellom vektlegging av lokalt miljøvern og orientering mot urfolkskapitlet i Agenda 21 tas opp. Aktiviteten ved det samiske knutepunktet har vært omfattende, og den har hatt innvirkning på Sametingets politikk og arbeidsmetoder på flere saksområder. Knutepunktet har også, men i mindre grad, hatt betydning for kommunenes arbeid med LA21.

Emneord: Miljøvern Sametinget Urbefolkning

Dato: Desember 2001

Antall sider: 26

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gautstadalléen 21, Postboks 44 Blindern
0313 OSLO

Vår hjemmeside: <http://www.nibr.no>

Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no

Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2001

Forord

Dette er det andre notatet fra en underveisevaluering av det samiske knutepunkt for lokal Agenda 21. Evalueringsprosjektet er utført av NIBR Nord- Norge, på oppdrag fra Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet.

Notatet er en analyse av gjennomføringen av tiltak som ble planlagt og initiert i regi av samisk knutepunkt for lokal Agenda 21 (1999-2001).

Det tredje og siste notatet fra evalueringen vil være en analyse av effektene av det samiske knutepunktet for LA 21, med vekt på ulike deler Sametingets virksomhet. Vi vil der forfølge videre en del av de elementer som er berørt i dette notat, spesielt de følgende: Integrering av LA 21 tenking i Sametingets ordinære virksomhet, oppfølging av initiativ som er tatt i regi av det samiske knutepunktet og innvirkning på Sametingets politikk. Sett i sammenheng med reformprosessen omkring overføring av flere oppgaver innen miljøforvaltningen til kommunene er det spesielt relevant å se på oppfølgingen av relasjoner som er etablert mellom Sametinget og kommunene i regi av LA 21, og den videre prosess når det gjelder Sametingets engasjement på det miljøpolitiske område.

Vi vil takke alle informanter, spesielt prosjektleder for Samisk knutepunkt for LA 21 og Sametingets miljø- og kulturvern avdeling i Varangerbotn.

Alta/Oslo desember 2001

Sveinung Eikeland

Forskningsleder

Innhold

Forord	1
1 Innledning	3
1.1 Kriterier for evaluering.....	3
1.2 LA 21 som program og arbeidsmetode	4
1.3 Knutepunktets plass i Sametingets organisasjon.....	5
1.3.1 Urfolksperspektivet i Agenda 21.....	6
1.4 Oppfølgingen fra Miljøverndepartementet.....	7
2 Aktiviteten i 2001.....	8
2.1 Gjennomføring av årsplanen for 2001.....	8
2.1.1 Kommunisere samiske livsanskuelser, forståelser og behov overfor sentrale, - regionale og lokale myndigheter.....	8
2.1.2 Bidra til at relevant informasjon og kunnskap om lokal Agenda 21 er lett tilgjengelig også på samisk for alle som ønsker å gjøre en innsats for å realisere lokal Agenda 21	9
2.1.3 Bidra til at bærekraftig utvikling kommer inn på den politiske dagsorden og avspeiles i Sametingets, fylkeskommunenes og kommunenes planer og tiltak.....	10
2.1.4 Styrke og utvikle prosesser i fylker, kommuner og samiske lokalsamfunn som er relevante for lokal Agenda 21.	11
2.1.5 Stimulere til utvidet samarbeid mellom samiske institusjoner og organisasjoner om arbeid knyttet til lokal Agenda 21	13
2.1.6 Være kontaktpunkt for Sametinget, Miljøverndepartementet og miljøer som arbeider med lokal Agenda 21 på nasjonalt og regionalt nivå.	14
3 Måloppfyllelse i forhold til ulike kriterier	16
3.1 LA 21 internt i Sametinget.....	16
3.2 Den utadrettede innsats	17
3.2.1 Lokalnivået.....	18
3.2.2 Relasjonen til LA 21 nasjonalt og globalt.....	19
4 Oppfølging av det samiske LA 21 arbeidet.....	21
4.1 Perspektiver på videreføring	21
4.2 Henvendelse til Miljøverndepartementet	21
4.3 Konklusjon	22
Litteratur	24
Vedlegg 1 Kapittel 26 i Agenda 21	25
Å erkjenne og styrke rollen til urfolk og deres samfunn.....	25

1 Innledning

1.1 Kriterier for evaluering

Dette er det andre underveisnotatet i evaluering av Samisk knutepunkt for Lokal Agenda 21. Det tar for seg *intervensjonsfasen* i prosjektet, gjennomføringen av de ulike tiltakene, med hovedvekt på det tredje og siste driftsåret. Notatet fokuserer på *innsatsanalyse* og analyse av *måloppfyllelse*, mens *effektanalyse* forutsettes å bli sentral i det tredje og siste notat i denne evalueringen.

Målsettingene for prosjektet *Samisk knutepunkt for LA 21*, slik de fremkommer i kontrakt mellom Miljøverndepartementet og Sametinget, strategiplan for Samisk LA 21 og årsplan for 2000, ble redegjort for i det første underveisnotatet (Angell og Eythorsson 2001) men målformuleringene er på noen områder ytterligere konkretisert i årsplanen for 2001. I det sistnevnte dokumentet og Sametingets strategidokument *Báikkálas Agenda 21/ Lokal Agenda* er det satt opp en rekke kriterier for resultatvurdering og evaluering (Sametinget 2001:17), under de fire hovedpunktene: i) *En ny dialog*, ii) *Bærekraftig økonomi og ressursforvaltning*, iii) *Samordnet styring og resultatoppfølging* og iv) *Globalt engasjement*.

For evaluering av *innsats* og *måloppfyllelse* finner vi det hensiktsmessig å henvise til disse kriteriene, men ønsker samtidig å legge an et noe videre perspektiv i analysen. I innsatsanalysen vil vi skille mellom:

- 1) *intern innsats*; den del av knutepunktets aktivitet som retter seg inn mot Sametinget som organisasjon og eller bidrar til å integrere LA 21 i Sametingets arbeid, og
- 2) *ekstern innsats*; den utadrettede virksomheten, som rettes mot adressater utenfor Sametingssystemet.

I analysen av måloppfyllelse ser vi det videre som hensiktsmessig å operere med en todeling av målsettingene, mellom målformuleringer som kan knyttes til kapittel 28 i Agenda 21 (lokal mobilisering i regi av kommuner og frivillige organisasjoner) og den del av arbeidet som kan knyttes direkte til kapittel 26 i Agenda 21 (ivaretagelse av urfolksperspektiv i arbeidet for bærekraftig utvikling). Vi ser målformuleringene i kontrakten mellom Miljøverndepartementet og Sametinget som et kompromiss mellom Miljøverndepartementets vektlegging av kapittel 28 og Sametingets vektlegging av kapittel 26. Målsettingene som kan knyttes til de to kapitlene trenger ikke å stå i motsetning til hverandre, og det kan være vanskelig å operasjonalisere slike skillelinjer i forhold til det daglige arbeid i det samiske knutepunktet. Det er likevel grunn til å tro at graden av fokusering på de to kapitlene har konsekvenser for både arbeidsmetoder og

innhold i arbeidet, og at måloppfyllelse best kan vurderes mot disse to til dels divergerende mål. En slik oppdeling kan derfor virke klargjørende for oppsummeringen av prosjektet som helhet, og samtidig bidra til å etablere alternative retninger i forhold til drøftingen av en eventuell videreføring av virksomheten.

1.2 LA 21 som program og arbeidsmetode

Agenda 21 er ikke en forpliktende konvensjon, men innebærer likevel en politisk og moralsk forpliktelse for de stater som har tiltrådt den. Dokumentet fra Rio-konferansen gir ikke detaljerte retningslinjer for iverksettingen av LA 21, men i kapittel 28 oppfordres kommuner til å gå inn i en dialog med sine innbyggere, lokale organisasjoner og private foretak og vedta en *lokal Agenda 21*. Slik intensjonene i kapitlet er blitt presisert, kan hovedelementene i LA 21 som arbeidsmetode sies å være vekt på bred folkelig deltakelse, en lang tidshorison og et globalt perspektiv. Stortingsmelding 58 (1996-97); ”*Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling – Dugnad for framtida*” understreker kommunenes ansvar for å utarbeide egen lokal Agenda 21 som bør kobles til annen lokal planlegging. Det stilles imidlertid ikke konkrete plankrav, innenfor rammene av det kommunale selvstyret og de nasjonale miljømålene ”*gis kommunene handlefrihet og ansvar for å finne fram til lokaltilpassede løsninger, og for å sikre medvirkning fra lokalbefolkningen og et aktivt lokaldemokrati.*” (kap.3.4.2). Som stortingsmeldingens tittel indikerer, inviteres kommunene med på en dugnad for å realisere til dels ambisiøse mål. Kommuneorganisasjonen og det sivile samfunn søkes mobilisert til innsats for en mer bærekraftig praksis lokalt, med en felles og samlende referanse til et globalt program for bærekraftig utvikling.

Sametingets rolle i denne satsingen blir kort kommentert i følgende avsnitt i Stortingsmelding 58 (1996-97):

I utarbeidelsen av handlingsplaner for bedret miljøutvikling lokalt, vil Sametinget og lokale samiske organisasjoner og institusjoner være naturlige samarbeidspartnere for kommuner med samisk befolkning. Hver kommune bør ut i fra sitt særpreg og sine behov finne frem til og gjøre bruk av urbefolkningers kunnskaper på en måte som passer lokalsamfunnet og den satsingen som gjøres i miljøvernarbeidet. (kap 8.1.1.)

Henvisningen til urbefolkningers kunnskaper kan forstås som en indirekte henvisning til kapittel 26 (urbefolkningkapitlet) i Agenda 21, men dette kapitlet er for øvrig ikke noe tema i meldingen. Sametinget og samiske institusjoner /organisasjoner nevnes utelukkende som mulige samarbeidspartnere for kommunene i det lokale miljøvernarbeidet. Den samiske LA 21 satsingen kom imidlertid i stand etter påtrykk fra Sametinget, under direkte henvisning til kapittel 26 i Agenda 21 (se Angell og Eythórsson 2001). Sametingets målsettinger og prioriteringer mellom de tosidige utfordringer i LA 21 oppsummeres slik i en artikkel av prosjektleder Svein Ottar Helander:

Samisk knutepunkt for lokal Agenda 21 er et samarbeid mellom Sametinget og Miljøverndepartementet for å realisere lokal Agenda 21 i det samiske samfunnet. Lokal Agenda 21 utfordringene i det samiske samfunnet er tosidige. På den ene side er det en utfordring å ivareta det som ofte karakteriseres som tradisjonelt miljøvern og å appellere til innsats på det feltet. På den annen side er det en utfordring å ivareta språk, kultur og rettigheter som urfolk.

Arbeidet i det samiske knutepunktet for lokal Agenda 21 forsøker å ivareta begge aspektene. For ihuga miljøvernere kan det kanskje fortone seg galt å fokusere på språk, kultur og rettigheter i en lokal Agenda 21 kontekst. For identitetsbevisste samer som daglig opplever hvordan samisk språk, kultur og rettigheter nedprioriteres og neglisjeres både lokalt, regionalt og nasjonalt er det ikke det. For dem er det nærmest omvendt.

For Sametinget er det derfor viktig å vise til urfolkskapitlet i Agenda 21, kap. 26, som begrunnelse for sitt lokal Agenda 21 engasjement. Det er viktig for Sametinget å nytte anledningen til å synliggjøre det særskilte urfolkskapitlet i Agenda 21 i håp om at regjeringen viderefører den nasjonale LA21 satsingen i et nasjonal Agenda 21 prosjekt hvor urfolk Agenda 21 inngår som et prioritert innsatsområde (Helander 2001).

1.3 Knutepunktets plass i Sametingets organisasjon

I det første underveisnotatet (Angell og Eythórsson 2001) gjorde vi rede for bakgrunnen for etableringen av et samisk knutepunkt for LA 21, forutsetningene for arbeid med LA21 i det samiske samfunn, og betydningen knutepunktets lokalisering i Samisk kulturminneråds¹ administrasjon i Varangerbotn. I avtalen mellom Miljøverndepartementet og Sametinget av 24/2 1999 sies det ingenting om knutepunktets lokalisering eller organisatoriske plass i Sametinget. Under overskriften ”*Organisering av samisk knutepunkt*”, står det følgende:

Knutepunktets funksjon og organisering må tilpasses samiske forhold. Tilsagn om opprettelse av et samisk knutepunkt kan gis en samisk institusjon der det er etablert et omforent opplegg for knutepunktfunksjonen i samarbeid med Sametinget.

Avtalen sier for øvrig ingenting om hvorvidt det skal opprettes en stilling som prosjektleder. Ifølge avtalen er oppfølgingsansvaret for det samiske knutepunktet lagt til Sametinget, som forplikter seg til årlig rapportering av resultater til Miljøverndepartementet (pkt 4).

Fra 1. januar 2001 ble Sametingets underliggende råd omdannet til avdelinger direkte underlagt Sametingsrådet. Samisk kulturminneråd ble dermed omdannet til Sametingets miljø- og kulturvernavdeling. Formelt har omorganiseringen redusert avstanden mellom det samiske knutepunktet og Sametingets administrasjon og politiske ledelse. Ifølge prosjektleder har omorganiseringen ført til mer direkte kommunikasjon på tvers av avdelingene i Sametinget og gjort det lettere å formidle informasjon om LA 21 til hele organisasjonen.

Med henvisning til avtalen mellom Miljøverndepartementet og Sametinget, er det ikke gitt at det samiske knutepunktet bør defineres som ensbetydende med prosjektlederstillingen. Det samiske knutepunktet er en funksjon som er lagt til Sametingets miljø- og kulturvernavdeling, og det er naturlig å se på denne avdelingen som utøver av knutepunktfunksjonen, selv om prosjektlederens arbeid naturlig nok står for en stor del av aktiviteten som kan knyttes til LA 21.

---

¹ Nå Sametingets Miljø- og kulturvernavdeling.

1.3.1 Urfolksperspektivet i Agenda 21

I forrige underveisnotat var vi inne på forholdet mellom kapittel 28 (lokal agenda 21) og kapittel 26 (om urfolk) i Agenda 21, og hvordan det samiske knutepunktet har forholdt seg til disse to kapitlene i utformingen av prosjektets innhold og prioriteringer. I utformingen av et samisk LA 21 arbeid, slik dette er uttrykt i samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Miljøverndepartementet, er det lagt opp til ”integrasjon av kapittel 26 i Agenda 21 i lokal Agenda 21 arbeidet lokalt og regionalt”.

Når kapittel 26 i Agenda 21 ble trukket inn som en begrunnelse for å opprette et eget samisk knutepunkt, kunne det åpne for ulike tolkninger av mandatet et slikt knutepunkt var tiltenkt. I Sametingets strategidokument om LA 21 (Sametinget 2001) går det fram av kapitlet *Resultatvurdering og evaluering* at: ”Sametinget anser det hensiktsmessig i størst mulig grad å nytte samme kriterier for LA 21 arbeidet i Sametinget som de som nyttes nasjonalt. Disse er følgende:

- 1) En ny dialog
- 2) Bærekraftig økonomi og ressursforvaltning
- 3) Samordnet styring og ressursforvaltning
- 4) Globalt engasjement.

Ut over dette blir det slått fast at kapittel 26; ”Å erkjenne og styrke rollen til urfolk og deres samfunn” handler først og fremst om statenes forpliktelser overfor urfolk og deres lokalsamfunn, og om urfolkenes rett til anerkjennelse og til å bli hørt i spørsmål knyttet til miljø- og ressursforvaltning i sine områder. Rettighetsspørsmål for øvrig er imidlertid utelatt, med henvisning til ILO-konvensjon 169 om urbefolkninger og stammefolk, og et pågående arbeid med en FN-erklæring om urfolksrettigheter. Myndiggjøring av urfolk og styrking av deres rolle i prosesser knyttet til bærekraftig utvikling utgjør essensen i dette kapitlet (se vedlegg 1). En samisk Agenda 21, basert på kapittel 26, ville derfor måtte rettes både mot nasjonalt og lokalt nivå; d.v.s. økt samisk innflytelse over verneprosesser, naturinngrep og utforming av institusjoner for areal- og ressursforvaltning, og økt samisk medvirkning i forvaltningsorganer lokalt og regionalt. Arbeid mot slike målsettinger foregår gjennom politiske prosesser og institusjonsbygging, og forutsetter til dels en annen arbeidsmetode enn LA 21 arbeidet som gjennomføres med tyngdepunkt i kommunene.

I Sametingets strategidokument om LA 21 (Sametinget 2001) under overskriften *En ny dialog* (s. 17) blir betydningen av kapittel 26 understreket:

For Sametinget vil det være viktig å ivareta både utfordringene i kapittel 26 og kapittel 28 i sitt LA 21 arbeid. Det er en viktig forutsetning for Sametingets engasjement i LA 21 arbeidet at fremfor alt nasjonale myndigheter viser engasjement for realisering av innholdet i kapittel 26 i Agenda 21. Uten et aktivt engasjement fra nasjonale myndigheter vil ikke Sametingets LA 21 arbeid kunne oppfattes som meningsfylt. Forventningene om et slikt nasjonalt engasjement vil være viktige i vurderingen av resultatoppnåelse knyttet til kriteriet en ny dialog.

Sametingets egen ”*Erklæring om bærekraftig utvikling*” henviser utelukkende til kapittel 26 i Agenda 21.

Som det også fremgår av det første underveisnotatet, har man i den praktiske driften av det Samiske knutepunktet for LA 21 balansert mellom på den ene siden den norske LA 21 satsingen, med vekt på mobilisering av kommuner og det sivile samfunn lokalt, - og en urfolks Agenda 21, med utgangspunkt i kapittel 26 i Agenda 21. Denne balansen er også nedfelt i Strategiplanen og årsplanene for det samiske knutepunktet. Det har imidlertid ikke vært noen prinsippdiskusjon mellom Sametinget og Miljøverndepartementet om den relative vektleggingen av de to kapitlene.

1.4 Oppfølgingen fra Miljøverndepartementet

Det har vært en relativt tett oppfølging av det samiske knutepunktet fra Miljøverndepartementets side, detaljerte årsplaner og årsrapporter sammen med løpende kontakt i løpet av året, og sist men ikke minst en løpende evaluering av prosjektet viser at departementet har ønsket en særskilt oppfølging av dette tiltaket.

Prosjektleder vurderer departementets oppfølging overveiende positivt, oppmerksomheten fra departementet og underveisevalueringen har ifølge han bidratt til å skjerpe bevisstheten omkring knutepunktets oppgaver og prioriteringer. Fra ledelsen ved Sametingets miljø- og kulturvern avdeling i Varangerbotn er det imidlertid understreket at prosjektleder inngår som en av avdelingens ansatte, og at departementets tette oppfølging kan til tider oppfattes som overstyring.

2 Aktiviteten i 2001

Knutepunktets innsats og aktivitet i 2000 er gjort rede for i det første underveisnotatet (Angell og Eythórsson 2001) og er detaljert rapportert til Miljøverndepartementet² i form av svar på 19 konkrete spørsmål fra departementet. Mens det i 2000 ble brukt relativt mye tid på planlegging og strategiarbeid, har arbeidet i 2001 vært preget av flere utadrettede initiativer, formidling og nettverksbygging.

2.1 Gjennomføring av årsplanen for 2001

Årsplanen for 2001 inneholder en rekke konkrete punkter for ”operasjonalisering av mål og fremgangsmåter for Sametingets arbeid med Lokal Agenda 21”, samlet under seks overordnede aktivitetsfelt, hvor en rekke konkrete tiltak er oppført. Årsplanen er ambisiøs, i og med at det forutsettes en omfattende aktivitet på en rekke felt. Vi har valgt å gjennomgå planen punkt for punkt med tanke på gjennomføringen av de planlagte tiltak. Overskriftene nedenfor tilsvarer de seks aktivitetsfeltene i planen.

2.1.1 Kommunisere samiske livsanskuelser, forståelser og behov overfor sentrale, - regionale og lokale myndigheter.

Tiltak:

Informere og motivere Sametingets administrasjon og politisk ledelse til å arbeide med LA 21 utfordringene i samarbeid med andre aktører og for å nytte ideene om bærekraftig utvikling i argumentasjonen med nasjonale myndigheter og andre som har innflytelse på samene som urfolk.

Bidra med innspill i Barents LA 21 og initiere urfolksprosjekter i samarbeid med Miljøverndepartementet, fylkesmennenes miljøvernavdelinger og Barentssekretariatet.

Bidra med innspill / delta i Sametingets arbeid med konvensjonen om biologisk mangfold.

Delta på informasjons- og erfaringsutvekslingsmøter mellom Sametinget og sentrale samiske kommuner om kulturminner og arealbruksinteresser.

Arrangere miljøseminar i samarbeid med Nordisk Samisk Institutt.

Aktiviteten under dette punktet har vært stor i 2001, her er det viktig å se avdelingens aktivitet på området samlet. Prosjektleder har informert Sametingets ansatte om LA 21 i et personalmøte, og det er arrangert to seminarer i Sametingsbygget hvor LA 21 har vært tema. Når det gjelder Barents LA 21, ble det lagt ned et betydelig arbeid i planlegging av en større urfolkskonferanse etter initiativ fra Miljøverndepartementet. Det viste seg

² Se ”Rapport for 2000 fra samisk knutepunkt”

imidlertid at kostnadene ved et slikt arrangement ville overskride de rammer Miljøverndepartementet hadde til rådighet for tiltaket. Sametinget trakk seg derfor fra arrangementet og konferansen ble lagt på is (se nærmere under avsnitt 3.2.2).³

Når det gjelder deltakelse i møter mellom Sametinget og kommunene om kulturminner og arealbruksinteresser, så inngår dette i avdelingens arbeidsområde. Ifølge ledelsen ved avdelingen har prosjektleder vært med på å utfordre Sametinget når det gjelder dialog og allianser med kommunene og styrke koblingen mellom kulturminnevern og miljøvern. På den måten har LA 21 satsingen i Sametinget påvirket fokus i det samiske kulturminnevernet. LA 21 arbeidet har også vært med på å synliggjøre Sametinget som aktør på miljøområdet, noe som igjen har bidratt til å øke forventningene til Sametinget, fra organisasjoner, kommuner og offentlige etater.

Sametingets miljø- og kulturvennavdeling har også arbeidet aktivt i forhold til FN konvensjonen om biologisk mangfold. Dette arbeidet gjelder spesielt oppfølgingen av urfolksparagrafen (8j) i denne konvensjonen. I den forbindelse kan det nevnes at når Regjeringen den 20. april 2001 oppnevnte et lovutvalg for biologisk mangfold uten representasjon fra Sametinget, førte det til en skarp reaksjon fra Sametingspresidenten. I den forbindelse ble også føringene som ligger i kap. 26 i Agenda 21 trukket inn (jfr brev fra Sametingspresidenten til Miljøverndepartementet av 26.9 2001).

Fagseminaret ”Samiske landskaper og Agenda 21” som ble avholdt i Sametingsbygget i Karasjok i november 2001, var et samarbeid mellom Sametinget v/ knutepunkt for LA 21 og Nordisk Samisk Institutt. Seminaret fokuserte på verneproblematikk, ressursforvaltning og kulturmiljø i samisk kontekst og samlet 70 deltakere fra forskning og forvaltning. Forfatterne av denne rapport var tilstede og snakket med mange av deltakerne, som karakteriserte seminaret som svært vellykket, både som formidlingstiltak og som møteplass for faglig dialog om forvaltning og vern av ressurser, miljø og kulturlandskap i de samiske områdene.

2.1.2 Bidra til at relevant informasjon og kunnskap om lokal Agenda 21 er lett tilgjengelig også på samisk for alle som ønsker å gjøre en innsats for å realisere lokal Agenda 21.

Tiltak:

Bidra til at veiledende materiell og trykt informasjon om lokal Agenda 21 også er tilgjengelig på samisk.

Informere om LA 21 på samisk gjennom samiskspråklige medier og eget informasjonsmateriell.

Bidra til at samiske skoler formidler LA 21 i sin undervisning.

På dette område er det gjort en stor innsats i 2001. Strategidokumentet *Báikkálas Agenda 21/ Lokal Agenda 21* samler relevant informasjon og bakgrunnsmateriale for Sametingets LA 21 arbeid i en smakfull trykksak på 32 sider med norsk og samisk tekst. Det er også laget en mindre brosjyre med samme overskrift med kortfattet informasjon om LA 21 på begge språk.

³ Internasjonal avdeling i MD sto imidlertid for en urfolksmarkering i Kirkenes, med Sør-Varanger museum som arrangør. Urfolk ble også tatt opp som tema på et ministermøte i Barentsrådet.

Den samiske oversettelsen av kapittel 26 og 28 i Agenda 21 som offentliggjøres for første gang i strategidokumentet, representerer et nybrottsarbeid. Kapittel 26 offentliggjøres her også for første gang i norsk oversettelse. Fredrikstaderklæringen og Sametingets erklæring om bærekraftig utvikling foreligger her også på begge språk. Begge heftene er blitt distribuert til samiske kommuner, samiske organisasjoner, samiske skoler, de samiske kultursentrene, samiske museer, reindriftsforvaltningen og seks fylkeskommuner.

Når det gjelder samiske medier, har prosjektleder bidratt til at Sametingets LA 21 satsing har fått bred presentasjon i de samiske avisene Min Aigi, Sagat og Ássu.

Ifølge informanter i Sametingets sentraladministrasjon er det blitt lagt merke til at alle skriftlige henvendelser fra det samiske knutepunkt for LA 21 til samiske kommuner, organisasjoner og institusjoner er formulert på både samisk og norsk. Her har prosjektleder utviklet en ny dokumentmal hvor den samiske og den norske teksten står parallelt i kolonner..

2.1.3 Bidra til at bærekraftig utvikling kommer inn på den politiske dagsorden og avspeiles i Sametingets, fylkeskommunenes og kommunenes planer og tiltak.

Tiltak:

Saksforberede vedtak i Sametinget om behov for særskilt innsats fra regjeringen for å oppfylle utfordringene i urfolkskapitlet, kap. 26 i Agenda 21.

Etablere og dyrke nettverk mellom prosjektleder i Sametinget og samekonsulentene i fylkeskommunene for å påvirke disse til å formidle LA 21 perspektivet i fylkeskommunenes planer og tiltak som angår den samiske befolkning.

Initiere LA 21 tiltak på grunnlag av allerede vedtatte planer og prosjekter i Sametinget i samarbeid med de ansvarlige avdelingene i Sametinget og eventuelt andre.

Bidra overfor kultur- og næringsavdelingen i Sametinget og de aktuelle kommuner slik at forprosjektet "Bærekraftig utvikling i utvalgte fjorder" blir videreført.

Initiere LA 21 tiltak på grunnlag av Sametingets handlingsplan for barn og unge.

Bidra overfor Sametingets kvinnekonsulent slik at det blir planlagt og igangsatt LA 21 tiltak med utgangspunkt i Sametingets Ligestillingsplan med fokus på kvinner.

Bidra overfor prosjektarbeider og sørsamiske miljøer slik at det blir planlagt og igangsatt LA 21 tiltak på grunnlag av arbeidet med Sørsamisk handlingsplan.

Bidra i Sametingets utarbeiding av eget miljø- og arealpolitisk handlingsdokument for en mer målrettet miljøinnsats i henhold til Sametingsplanen 1998-2001.

Gjennomføre "Grønn stafett" for å mobilisere og inspirere ledelse og ansatte i Sametinget for redusert ressursforbruk og miljøbelastninger fra Sametingets virksomhet.

Informere om LA 21 utfordringene i møter med kommuner, institusjoner og organisasjoner og initiere tiltak.

Tiltakene under dette punktet retter seg både innad i Sametingets egen organisasjon og politiske virksomhet, og utad i forhold til kommuner, fylkeskommuner og staten. Den interne innsatsen er i stor grad initiativ på tvers av avdelingene i Sametinget, for å

integre LA 21 i oppfølgingen av Sametinget handlingsplaner for henholdsvis samiske kyst- og fjordområder, sørsamiske områder, barn og unge, og likestilling. Ingen av disse planene er i utgangspunktet lagt til Miljø- og kulturvern avdelingen.

Prosjektleder har tatt ulike initiativ i forhold til samtlige av disse planer, men aktiviteten har vært størst når det gjelder oppfølging av handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder, gjennom videreføring av forprosjektet "Bærekraftig utvikling i utvalgte fjorder". Her er det tatt kontakt med ulike forskningsmiljøer i Nord-Norge med sikte på et Interreg-prosjekt innenfor programmet Nordlig Periferi.

Det har også vært i løpende kontakt med prosjektleder for handlingsplan for Sørsamene, blant annet for å styrke kontakten mellom prosjektet og Sametingsadministrasjonen. Kontakten med prosjektene for likestilling og barn og unge har vært mer sporadisk.

Når det gjelder utarbeiding av et eget miljø- og arealpolitisk handlingsdokument for Sametinget, har arbeidet ikke kommet i gang. Sametinget søkte i brev til Miljøverndepartementet av 24.7. 2001 om midler til et slikt arbeid som et ledd i en videreføring av LA 21 arbeidet (se kapittel 4).

"Grønn stafett" ble startet mellom regionkontorene i Sametingets avdeling for miljø- og kulturvern. Tiltaket er i gang, men har hatt svak fremdrift.

Prosjektleder har deltatt i møter i forbindelse med integrering av samisk LA 21 i fylkesplanene i Finnmark, Troms og Nordland. I Troms har kontakten vært med Fylkeskommunens konsulent for samiske saker, i Nordland med "Samisk nemd for Nordland" som behandler samiske saker i forhold til fylkesplanen. I Finnmark har kontakten vært med fylkesplansjefen og fylkesplanutvalget. I følge prosjektleder har det vært positiv respons på dette arbeidet, spesielt i Nordland og Troms.

Tiltaket øverst på listen, å saksforberede vedtak i Sametinget om behov for særskilt innsats fra regjeringen for å oppfylle utfordringene i kap. 26 i Agenda 21, er ivaretatt gjennom ovennevnte brev til MD av 24.7. 2001 Vi kommer tilbake til denne henvendelsen i kapittel 4.

2.1.4 Styrke og utvikle prosesser i fylker, kommuner og samiske lokalsamfunn som er relevante for lokal Agenda 21.

Tiltak:

Gi kommuner, institusjoner, organisasjoner, lag og foreninger tilbud om råd og veiledning i LA 21 arbeidet.

Skaffe oversikt over tilskuddsordninger fra stat, Sameting, fylkeskommuner, fylkesmenn o.a. som er relevant for LA 21 tiltak og veilede om ordningene.

Etablere nettverk av personer innenfor offentlig forvaltning og private som arbeider med LA 21 innenfor Sametingets geografiske arbeidsområde.

Ta initiativ til revitalisering av Samisk naturvernforbund.

Hovedinnholdet i dette punktet er utadrettet virksomhet, overfor kommuner og frivillige organisasjoner. Innsatsen overfor kommunene har gitt noen interessante erfaringer. Når det gjelder revitalisering av Samisk naturvernforbund, har prosjektleder vært i kontakt med personene som ledet denne organisasjonen, men ingen av dem har latt seg motivere til å bidra til å ta opp igjen aktiviteten i organisasjonen (se også avsnitt 3.1).

Kommunene i samelovens språkområde (Nesseby, Tana, Porsanger, Karasjok, Kautokeino og Kåfjord) har alle fått skriftlig og muntlig tilbud om informasjonsmøter om LA 21, men bare ett møte er blitt avholdt, i Kautokeino. I følge prosjektleder har kommunene ikke prioritert slike møter, i noen tilfeller er møtedatoer fastsatt men senere avlyst på grunn av kollisjoner med andre møter. Med unntak av Tana og Kåfjord har disse kommunene ikke valgt å flagge LA 21 i sin miljørelaterte virksomhet. Prosjektleders refleksjon rundt dette er at kommunene finner det vanskelig å prioritere noe dem oppfatter som oppfordring til å påta seg nye oppgaver uten tilførsel av tilsvarende ressurser. Kommunene Tysfjord, Snåsa og Evenes har deltatt i møter om LA 21 arrangert av de samiske kultursentrene.

Seminaret "Samarbeid for bærekraftig utvikling" som ble avholdt i Sametingsbygget i Karasjok 11-12. juni 2001 kan ses på som en alternativ strategi for å få kommunene i tale. Fremfor å invitere kommunene til et rent LA 21 seminar, ble det fokusert på bærekraftig utvikling i sammenheng med Sametingets næringspolitikk og økonomiske virkemidler. Målsettingen med seminaret var tredelt:

- Videreutvikle fellesskap og samarbeid mellom Sametinget og kommunene
- Informere om LA 21 og utvikle samarbeidet mellom Sametinget og kommunene for en bærekraftig utvikling
- Informere om Sametingets næringspolitikk og økonomiske virkemidler.

Det ble sent invitasjon til de 29 kommunene som inngår i virkeområdet til Samisk utviklingsfond, av disse deltok 12, inkludert alle de 6 kommunene i samelovens språkområde. De øvrige var Gamvik og Alta i Finnmark, Kvænangen, Storfjord og Skånland i Troms, og Tysfjord i Nordland. De fleste kommunene var representert ved kommuneledelsen og/eller næringssetaten.

Selv om budskapet om LA 21 kom noe i skyggen av diskusjonen om Sametingets nærings- og kulturpolitiske virkemidler, ble dette seminaret en nyttig møteplass mellom kommunene og Sametinget, som åpnet for "en ny dialog". Mange kommuner har positive erfaringer med Samisk utviklingsfond som støttespiller for lokaltilpasset småskalavirksomhet i distriktene, og er interessert i fortsatt samarbeid med Sametinget om bærekraftig næringsutvikling lokalt. Den samiske næringspolitikken har derfor vært et viktig bidrag til å skape oppslutning om Sametinget og samisk kultur ute i de lokale samfunn. Koblingen mellom samisk næringspolitikk og LA 21 kan derfor innebære større bevissthet rundt bærekraftig næringsutvikling, samtidig som den bidrar til oppslutning lokalt.

Et resultat av dette seminaret er at det ble enighet om å fortsette dialogen mellom Sametinget og kommunene, i form av et årlig møte hvor ulike temaer relatert til samarbeidet mellom kommunene og Sametinget blir tatt opp. Dagsorden for disse møtene blir bestemt av partene i fellesskap. En arbeidsgruppe bestående av Sametinget og kommunene Tysfjord, Kåfjord, Kautokeino og Tana, ble dannet for å forberede neste samling, tidlig i 2002. Flere informanter har understreket at dette initiativet fra det samiske knutepunktet har vært viktig for Sametinget, som har behov for å utvikle arenaer for systematisk dialog og samarbeid med kommunene.

Inntrykk fra tre kommuner i Nord-Troms

Blant tiltakene i årsplanen var å informere og veilede kommuner i LA 21 arbeidet. Vi har i denne omgang ikke rukket å ta kontakt med alle kommuner som inngår i knutepunktets målgruppe. Her følger inntrykk fra tre av dem.

Nordreisa: Kommunen har vedtatt Fredrikstaderklæringen og deltatt i prosjektet Barents LA 21, og har vært i kontakt med det samiske knutepunktet i forbindelse med finansiering av et miljøretta prosjekt. Kommunen har også deltatt på fagseminaret ”Samiske landskap og Agenda 21”. Ifølge vår informant har det ikke vært kontakt mellom kommunen og LA 21 knutepunktet i Troms. Kommunen er ikke en del av ”samisk forvaltningsområde”⁴ men har et godt samarbeid med det samiske kulturminnevernet i utbyggingssaker. Vår informant ser muligheter for allianse mellom Sametinget og de nordnorske kommunene på områder som ressursforvaltning, rovdyrforvaltning og næring.

Kvænangen: Kommunen har tidligere vært en MIK kommune, men har ikke vedtatt Fredrikstaderklæringen. Det har ifølge vår informant vært liten eller ingen kontakt med LA 21 knutepunktet i KS Troms. Kommunen har deltatt på seminaret ”Samarbeid om bærekraftig utvikling” i juni 2001 og fagseminaret ”Samiske landskap og Agenda 21” i november samme år. Kvænangen var også representert sammen med det samiske knutepunktet for LA 21 på Synergi 21, med prosjektet ”Uten fortid – ingen fremtid”. Kvænangen er en del av virkeområdet til Samisk utviklingsfond, og har jevnlig kontakt med det samiske kulturminnevern i utbyggingssaker.

Kåfjord: Kommunen inngår i Samelovens språkområde, og er dermed en del av målgruppen for samisk knutepunkt. Kommunen har relativt hyppig kontakt med Sametinget i saker som gjelder språk, kultur, næring og kulturminnevern. Kåfjord har vedtatt Fredrikstaderklæringen og innarbeidet LA 21 i kommuneplanen. Kommunen har flere miljørettede tiltak og prosjekter på gang, uten at de nødvendigvis plasseres under LA 21 flagget. Har hatt kontakt med både KS knutepunktet i Troms og samisk knutepunkt. Kåfjord var representert på Synergi 21 sammen med samisk knutepunkt ved Sami Duodji i Manndalen. Vår informant savner større miljøengasjement og samarbeid mellom de samiske kommunene og Sametinget.

Denne korte gjennomgangen støtter det inntrykket som ble formidlet i det første underveisnotatet (Angell og Eythorsson 2001), nemlig at LA 21 ikke er blitt en naturlig del av det kommunale vokabularet i dette området, og at kontakten med LA 21 knutepunktene, både på fylkesnivået og det samiske, har vært relativt begrenset.

2.1.5 Stimulere til utvidet samarbeid mellom samiske institusjoner og organisasjoner om arbeid knyttet til lokal Agenda 21

Tiltak:

Være samtalepartner og ideutvikler for Samisk museumslag.

Her er bare ett tiltak spesifisert. Kontakten med Samisk museumslag kan karakteriseres som en del av den ordinære virksomheten for Miljø- og kulturvern avdelingen, og vi har ikke gått inn på hvordan denne kontakten er ivaretatt. Det er ifølge prosjektleder ikke tatt initiativ overfor museumslaget med spesiell henvisning til LA 21.

Annen kontakt med samiske organisasjoner og institusjoner hører imidlertid hjemme under dette punktet. Informasjon, dialog og veiledning overfor institusjoner og frivillige organisasjoner utgjør en del av den utadrettede virksomheten. Prosjektleder holdt foredrag om LA 21 på landsmøtet til Norske Samers Riksforbund (NSR) i 2001, han har også deltatt i møte med Reindriftsadministrasjonen, og tatt initiativ til møter om LA 21 på de samiske sentrene Árran i Tysfjord, Samien sitje på Snåsa og Samisk senter på Evenes.

⁴ Virkeområde for Samelovens språkregler

De sistnevnte tre møtene er blitt lagt opp noe ulikt av de lokale arrangørene, men kommunene Tysfjord, Snåsa og Skånland har deltatt, sammen med lokale samiske institusjoner, samiske organisasjoner lokalt, på Snåsa deltok for eksempel både reinbeitedistriktet, Samiid Duodji (samehusfliden) og sameskolen. På Evenes ble informasjon om LA 21 koblet sammen med informasjon om samisk bygningsvern.

Ut over dette har knutepunktet bidratt med veiledning, for eksempel knyttet til søknader om prosjektstøtte, overfor kommuner og frivillige organisasjoner.

2.1.6 Være kontaktpunkt for Sametinget, Miljøverndepartementet og miljøer som arbeider med lokal Agenda 21 på nasjonalt og regionalt nivå.

Tiltak:

Opprettholde og videreutvikle dialogen om LA 21 arbeidet med Miljøverndepartementet, fylkesmannens miljøvernnavdeling og andre LA 21 knutepunkter innenfor Sametingets område. Delta i rapportering og evaluering.

Dialogen med Miljøverndepartementet er kommentert i et tidligere avsnitt. Vi har vært i kontakt med knutepunktene for LA 21 i de tre nordligste fylkene og spurt om hovedelementene i deres aktivitet og kontakten med samisk knutepunkt.

Finnmark

Fylkesmannens miljøvernnavdeling har fungert som et alternativt knutepunkt for LA21 i Finnmark. Ifølge vår informant har Miljøverndepartementets forventninger til LA 21 arbeidet i Finnmark ikke stått i forhold til de begrensede ressursene som har stått til rådighet. Aktiviteten har vært begrenset, midler som er tilført gjennom LA 21 satsingen er blitt tildelt ulike prosjekter, hovedsakelig i regi av frivillige organisasjoner. Ifølge vår informant ved avdelingen har de hatt et utmerket samarbeid med det samiske knutepunktet, vedkommende har fått veiledning og informasjon fra prosjektleder Svein Ottar Helander, og mener etableringen av det samiske knutepunktet har vært med på å få opp LA 21 aktiviteten i Finnmark. Samarbeidet har blant annet gått ut på støtte til samiske prosjekter fra LA 21 potten i Finnmark, og samarbeid om en felles stand på Synergi 21 i Stavanger. Samarbeidet mellom Nordisk Samisk Institutt og det samiske knutepunktet for LA 21 om fagseminaret "Samiske landskap og Agenda 21" i Karasjok 5-6 november 2001 ble trukket frem som et spesielt vellykket og nyttig tiltak.

Troms

I Troms har knutepunktfunksjonen for LA 21 vært lagt til Kommunenes sentralforbund. Ifølge vår informant har knutepunktet i Troms i liten grad forholdt seg til det samiske knutepunktet. KS-knutepunktene har et eget nettverk, og rapporterer til KS sentralt. Ungdom og lokaldemokrati har vært et satsingsområde i Troms. Ellers er midler tilført i forbindelse med LA 21 satsingen delt ut til ulike prosjekter, samordnet med Fylkeskommunale midler til miljøretta tiltak lokalt.

Nordland

I Nordland er knutepunktfunksjonen for LA 21 lagt til Fylkeskommunen. Nordland har, i likhet med Finnmark hatt et alternativt knutepunkt, men Fylkeskommunen har satt av en stilling til dette, samtidig som Fylkesmannen i Nordland har bidratt med midler til knutepunktet i 1999 og 2000. I følge vår informant har det vært sporadisk kontakt mellom det samiske knutepunktet og knutepunktet i Nordland i forbindelse med mulighetene for

prosjekter i samiske kommuner i Nordland. I likhet med Troms, har knutepunktet i Nordland deltatt i KS nettverket og rapportert til LA 21 ansvarlig i KS. Det har vært liten direkte kontakt med Miljøverndepartementet. Knutepunktet i Nordland er det eneste i Nord-Norge som vil bli videreført i 2002.

Nordlands strategi har vært å satse på 6 ”foregangskommuner”, som har vært prioritert ved tildeling av prosjektmidler⁵. Lokal ressursutnyttelse, og tradisjonell ressursbasert produksjon i lokalsamfunnene har vært satsingsområder. På denne måten har man søkt å skape oppslutning om LA 21 gjennom fokusering på saksområder som skaper engasjement i nord-norske kystsamfunn. Ulempen med dette har ifølge vår informant vært at rene miljøvern saker har kommet noe i bakgrunnen. Foregangskommunene har alle vært kystkommuner. Tysfjord, som er en kommune i målgruppen for samisk knutepunkt, kom med som foregangskommune i 2001.

Denne korte gjennomgangen tyder på at det er store ulikheter i måten aktiviteten ved de regionale knutepunktene i Nord-Norge er lagt opp, og bortsett fra Finnmark, har det vært liten kontakt med det samiske knutepunktet.

Rapportering

I 2000 ble det lagt opp til en detaljert årsrapportering, men i 2001 ble det avtalt at deltakelsen på *Synergi 21* i Stavanger skulle erstatte årsrapporten til Miljøverndepartementet. Det ble tatt initiativ til felles stand for det samiske knutepunktet og det alternative knutepunktet for LA 21 i Finnmark, men Fylkesmannens miljøvern avdeling i Finnmark kunne ikke delta. Dette ble løst ved at Finnmark ble representert ved Svanhovd miljøsenter i Sør-Varanger, som også tok seg av den praktiske tilretteleggingen for deltakelsen. I tillegg deltok representanter for tre lokale prosjekter som har mottatt støtte fra Sametinget knyttet til LA 21 satsingen; Deanu Sierat (idrettslag) i Tana, Samiid Duodji (samehusflid) i Kåfjord og prosjektet ”Uten fortid – ingen framtid” i Kvænangen. På Sametingets plenumssamling i Karasjok den 28.-29. nov. 2001 ble standen fra Synergi 21 satt opp i to dager som et siste informasjonsfremstøt overfor representanter og ansatte i Sametinget.

---

⁵ De seks kommunene er Brønnøy, Vega, Skjærstad, Vestvågøy, Tjeldsund og Hammarøy. Den sjuende, Tysfjord, kom med i 2001.

3 Måloppfyllelse i forhold til ulike kriterier

3.1 LA 21 internt i Sametinget

Årsplanen for 2001 inneholder flere punkter om LA 21 arbeid internt i Sametinget som organisasjon, både når det gjelder å informere og bevisstgjøre Sametingets egne ansatte om LA 21, og i forhold til integrering av LA 21 i Sametingets planlegging og politikktutforming. I Sametingets strategidokument for LA 21 (Sametinget 2001:17-18) skisseres det vurderingskriterier for denne delen av virksomheten:

For Sametinget vil det også i en resultatvurdering og evaluering være viktig å vise et miljøpolitisk engasjement uttrykt i vedtak om et eget miljøpolitisk handlingsprogram eller en viljeerklæring basert på intensjonene i Fredrikstaderklæringen. I en resultatvurdering og evaluering knyttet til kriteriet om en ny dialog vil det også være interessant å registrere i hvor stor grad Sametinget selv har klart å kommunisere ideene om bærekraftig utvikling inn i egen institusjon og hvordan dette kommer til uttrykk. Det vil også være av interesse å registrere hvordan Sametinget har formidlet LA 21 overfor den samiske befolkning og i hvilken grad det har bidratt til å påvirke tiltak og atferd.

Ut i fra informasjon fra både Sametingets administrasjon i Karasjok og Miljø- og kulturvern avdelingen, er målsettingene som refereres ovenfor bare delvis oppfylt. Et eget miljøpolitisk handlingsprogram er ikke utformet. Når det gjelder formidling av LA 21 overfor den samiske befolkning er det gjort en betydelig innsats, men det er vanskelig å fastslå i hvilken grad det har bidratt til å påvirke tiltak og atferd.

Bærekraftbegrepet er nedfelt i flere av Sametingets plandokumenter, f. eks. er økonomisk, økologisk og kulturell bærekraft et overordnet mål for Sametingets reindriftspolitik. I Sametingets budsjett 2002 (Sak 41/01) er perspektivene *miljø, likestilling og informasjon* satt opp som overgripende i utforming og iverksetting av Sametingets politikk på alle områder. Under overskriften *miljø* står det videre:

Grunnlaget for Sametingets politikk er langsiktig nærings- og samfunnsutvikling i samiske områder der bruken av naturressursene ikke må overstige naturens bæreevne. Begrepene miljø, natur og kultur henger nært sammen. Det er derfor fundamentalt at miljøperspektivet integreres i hele Sametingets arbeid og virksomhet.

Til tross for de intensjoner det her gis uttrykk for, er det ikke urimelig å si at miljø- og naturvern, i tradisjonell forstand, har hittil vært lite fokusert i Sametingets arbeid. Informantene i Sametinget uttrykte ulike synspunkter på årsakene til en tilsynelatende lav

interesse for miljøvern i Sametinget og blant den samiske befolkning. For det første har miljøvern ikke vært et politikkområde for Sametinget, bortsett fra å være integrert i vern av kulturminner og kulturmiljøer. En innfallsvinkel som ble nevnt er at den nasjonale miljøforvaltningen svært ofte oppfattes negativt lokalt i Finnmark, spesielt gjelder det rovdyrforvaltningen og forvaltningen av motorferdsel i utmark. Det ble også trukket fram at lokal/samisk avmakt i forhold til miljøforvaltningen førte til ansvarsfraskrivelse og opplevelse av nasjonal miljøforvaltning som et ”støyelement” som gjør livet vanskeligere å leve. En slik forklaring kan eventuelt også legges til grunn for at de frivillige miljøorganisasjonene er svakt representert i samiske områder (Angell og Eythorsson 2001), og som grunn til at forsøk på gjenoppliving av organisasjonen Samisk naturvernforbund i regi av samiske knutepunkt for LA 21 ikke lyktes.

En alternativ innfallsvinkel som kommer til uttrykk i følgende utsnitt av en artikkel skrevet av prosjektleder Svein Ottar Helander, er å knytte problemene til definisjonene av miljøvern og bærekraft i samisk kontekst:

Det kan være grunn til å anta at noe av forklaringene på hvorfor organisasjonen (Samisk naturvernforbund) er opphørt ligger i problemene med å definere og overføre miljøvern i en samisk kontekst. Svært mye av det tradisjonelle miljøvernet i Norge er preget av urban tenkning hvor friluftsliv og naturopplevelser er sentralt. De samiske bosettingsområdene preges imidlertid av en meget sterk høstingskultur knyttet til bruken av naturen. Friluftsliv som begrunnelse for bruk av naturen er for svært mange samer fremdeles uakseptabelt. En aksept av begrepet som forklaringsvariabel for bruk av naturen oppfattes av svært mange samer som identisk med avvik fra samisk kulturutøvelse. Høstingstradisjonene betinger et betydelig større transportbehov enn tradisjonelt friluftsliv. Konflikten mellom motorisert ferdsel og friluftsliv i samiske områder kan derfor forenklet også betraktes som en konflikt mellom behov knyttet til urbant friluftsliv og behov knyttet til samisk kulturutøvelse. Det er derfor også en LA21 utfordring å redusere konfliktene mellom urbant friluftsliv og tradisjonell høsting og å redusere skadene på miljøet forbundet med transportbehovet ved tradisjonell høsting.⁶

En foreløpig vurdering av effektene av LA 21 arbeidet internt i Sametinget er at prosjektet har i liten grad ført til mer miljøvennlig praksis internt i organisasjonen, men utformingen av målsettinger i Sametingets budsjett er eksempler på hvordan LA 21 har påvirket målformuleringer i Sametingets politiske arbeid. Effektene kan ellers spores bl.a. i følgende forhold:

3.2 Den utadrettede innsats

Med utadrettet innsats menes formidling, dialog, samarbeid og nettverksbygging overfor kommuner, frivillige organisasjoner, regionale og nasjonale myndigheter og samarbeidsorganer på flernasjonalt nivå. Størstedelen av det arbeidet som er beskrevet i kapittel 2 er i denne kategorien.

---

⁶ Helander, Svein Ottar: ”Samisk knutepunkt for LA 21”. Barents Watch 2001.

Den delen av aktiviteten som rettes mot kommuner og frivillige organisasjoner kan i stor grad knyttes til målsettingene i kapittel 28 i Agenda 21, mens formidling, dialog og samarbeid overfor nasjonalt og flernasjonalt / internasjonalt nivå kan knyttes til kapittel 26.

En viktig del av den utadrettede virksomheten er formidling av ideene bak LA 21 og kapittel 26 i Agenda 21 overfor ulike instanser lokalt og regionalt; kommuner, organisasjoner, institusjoner, statlig og regional forvaltning. Formidlingen her skjedd i form av skriftlig informasjon og foredrag på møter og seminarer. I tillegg er det tatt noen internasjonale initiativ.

3.2.1 Lokalnivået

Vi har i denne omgang ikke gått inn på en vurdering av effekten av den lokalrettede innsatsen når det gjelder å skape ny lokal aktivitet knyttet til LA 21, eller når det gjelder integrering i kommunenes planlegging. Sametingets strategidokument for LA 21 (Sametinget 2001) inneholder følgende vurderingskriterier for arbeidet med bærekraftig økonomi og ressursforvaltning:

Det vil også være av interesse å vurdere i hvilken grad Sametinget og lokale og regionale finansieringsinstitusjoner bidrar for å stimulere til investering og utvikling av tiltak for næringsutvikling basert på lokale ressurser, varer og tjenester.

Videre vil det være av interesse for Sametinget å vurdere om LA 21 arbeidet innenfor Sametingets arbeidsområde har bidratt til at lokale og regionale aktører har kartlagt lokale ressurser og tatt i bruk lokal kunnskap med sikte på en langsiktig og bærekraftig planlegging og forvaltning.

For Sametinget vil det også være av interesse å vurdere om LA 21 arbeidet har oppnådd å påvirke utviklingen av tradisjonelle samiske næringer tilbake i mer bærekraftig retning i forhold til økonomi, areal- og ressursforvaltning.

Det vil også være av interesse å vurdere om det som resultat av LA 21 innsatsen er igangsatt tiltak i befolkningen for å løse forbruksrelaterte miljøproblemer og om det er gitt direkte støtte til frivillige og næringsrettede prosjekter for mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Her legges det vekt på integrering av bærekraftperspektivet i den samiske næringspolitikken, slik det ble tatt til orde for med seminaret "Samarbeid for bærekraftig utvikling" i juni 2001. Som overordnet målsetting står bærekraftbegrepet sentralt, både i Sametingsplanen, den samiske næringspolitikken, og reindriftspolitikken. En vurdering av hvorvidt denne politikkenes faktiske virkninger står i forhold til målsettingene er utenfor rammen for denne evalueringen.

I hvor stor grad innsatsen i regi av det samiske knutepunkt for LA 21 har påvirket kommunenes planarbeid og miljøvernarbeid er også et åpent spørsmål. Intervjuer med informanter i kommunene kan tyde på at denne påvirkning er relativt beskjeden. Kommunene har imidlertid mottatt skriftlig, og i noen tilfeller muntlig informasjon om LA 21 og om urfolkskapitlet i Agenda 21, og representanter for mange kommuner har deltatt på møter og seminarer hvor LA 21 og urfolks Agenda 21 har vært tema. Formidlingsarbeidet har fokusert på integrering av urfolksperspektivet i nærings- og miljøpolitikken i kommunene og Sametinget.

3.2.2 Relasjonen til LA 21 nasjonalt og globalt

Relasjonen til LA 21 nasjonalt og globalt har først og fremst bestått av den løpende kontakten med Miljøverndepartementet, og samarbeidet med Barents LA 21, som blir koordinert av Fylkesmannens miljøvernavdeling i Finnmark. Deltakelsen på Synergi 21 i Stavanger, som er omtalt tidligere, var også et viktig kontaktpunkt i forhold til det nasjonale LA 21 arbeidet.

Prosjektleder deltok på *Barents lokal Agenda 21 nettverkssamling* i Umeå, 4 - 8. september 2000, med et innlegg om urfolk og Agenda 21. Prosjektleder har også deltatt på ”*Fact finding mission*” (27. aug. – 3. sept. 2001) til Kolgujev i Nenets Outonomous Okrug i Nord-Vest Russland i forbindelse med det bilaterale miljøvernssamarbeidet mellom Norge og Russland. Formålet med reisen var å registrere situasjonen for Nenetserne på øya Kolgujev og bidra med å foreslå tiltak til fordel for urfolkene på øya. Etter ekspedisjonen ble det utarbeidet et prosjektforslag og en søknad til Utenriksdepartementet.

Barents urfolks LA 21 konferanse

I januar 2001 ble det i samråd med Miljøverndepartementet tatt initiativ til et samarbeid med Barentsrådet / Barentsregionens urfolksutvalg med tanke på å arrangere en ”Barents urfolk LA 21 konferanse”. Miljøverndepartementet sa seg villig til å bidra med midler til en slik konferanse, og det ble enighet om at Sametinget kunne ta på seg arrangementet i samarbeid med Barentsregionens urfolksutvalg.

Sametingets miljø- og kulturvern avdeling utarbeidet et notat (16.1.2001) om hvordan man tenkte seg innholdet i arrangementet, samt et budsjett på kr. 700.000. Konferansen ble foreslått avholdt i Karasjok sommeren 2001.

Det kan være flere grunner til at konferansen ikke ble gjennomført. En viktig grunn var trolig de høye ambisjoner som Sametinget la til grunn i planleggingen av konferansen, både økonomisk og politisk. Ideen var å utfordre de nasjonale myndigheter i Norge, Sverige, Finland og Russland i forhold til kapittel 26 i Agenda 21, sammen med representanter for Samene, Vepserne og Nenetserne. Den russiske representanten i Barentsregionens urfolksutvalg mente at arrangementet måtte klareres på høyt nivå i Russland hvis russisk deltakelse skulle påregnes. Miljøverndepartementet var villig til å bidra til dette, men en svak oppfølging fra Barentssekretariatet var medvirkende til at det ikke ble tatt noe initiativ overfor de russiske miljøvernmyndighetene.

Det ble heller ikke enighet om den økonomiske rammen. Miljøverndepartementet fant å kunne bidra med kr. 150.000 til arrangementet, men Sametinget fant ikke å kunne gå videre med planleggingen med mindre bevilgningen ble økt. Resultatet ble at Sametinget trakk seg fra arbeidet, mens Miljøverndepartementet støttet et mindre urfolksseminar i tilknytning til Barentsrådets ministermøte.

Engasjementet innenfor Barents LA 21 og det norsk – russiske kultursamarbeidet har vært med på å bygge opp relasjonene mellom Sametingets miljø- og kulturvern avdeling og urfolkene i Nord-Vest Russland. Til tross for at den planlagte urfolkskonferansen ikke kunne gjennomføres i denne omgang, er det lagt et grunnlag for videre kontakt og samarbeid. I en søknad til Utenriksdepartementet av 12.11.01; ”*Samarbeidsprosjekt mellom urfolk i Barentsregionen. Samarbeid mellom nenetsere og Sametinget i Norge*” vektlegger Sametingets miljø- og kulturvern avdeling blant annet de føringer som ligger i Agenda 21, kapittel 26 når det gjelder urfolk. Når det gjelder andre initiativ i forhold til internasjonalt arbeid kan det vises til det som er nevnt i kapittel 2 om Konvensjonen om

biologisk mangfold og ellers til en oversikt over pågående og planlagte samarbeidstiltak mellom urfolk i samisk regi i brev fra Sametingets miljø- og kulturvernavdeling til Miljøverndepartementet av 13.11. 2001.

4 Oppfølging av det samiske LA 21 arbeidet

4.1 Perspektiver på videreføring

Knutepunksatsingen for lokal Agenda 21 er et treårig prosjekt som avsluttes 31.12. 2001. Nasjonalt vil denne satsingen bli fulgt opp i gjennom styrking av det kommunale miljøvernarbeidet, det foreligger forslag om myndighetsoverføring til kommunene på en rekke områder innenfor miljøforvaltningen (St.meld. 24 (2000-01)). På den måten vil man søke å videreføre arbeidsmetoder som er utviklet i LA 21, med vekt på lokal forankring og dialog mellom kommunen, innbyggerne, lokalt næringsliv og frivillige organisasjoner (Miljøverndepartementet og Kommunenes sentralforbund 2001). Sametinget har så langt ingen rolle i denne reformprosessen, med unntak av den delen som går på kulturminnevern.

For Sametinget har prosjektperioden med samisk knutepunkt for LA 21 vært en anledning til å markere et samisk perspektiv på miljøpolitikk og bærekraftig utvikling, og samtidig rette fokus på kapittel 26 i Agenda 21. Ifølge Miljø- og kulturvern avdelingen den samiske knutepunksatsingen vært med på å synliggjøre behovet for sterkere samisk medvirkning i miljø- og arealforvaltningen, og samtidig skapt økte forventninger til Sametingets bidrag på dette område. Avdelingen ser det som naturlig og ønskelig å følge opp arbeidsmetoder, kontaktnett og initiativ som er tatt i regi av det samiske knutepunktet, blant annet ved å utforme en samisk miljø- og arealpolitikk.

Sametingets ønske om styrket kompetanse og kapasitet på miljø- ressurs- og arealforvaltning kan ses i sammenheng med oppfølgingen av Samerettsutvalgets innstilling, og det gjenspeiler også intensjonene som uttrykkes i kap. 26 i Agenda 21 (26.3 b-c). Gjennomføring av Samerettsutvalgets tilrådninger om økt samisk medbestemmelse i forvaltningen av ressurser og arealer i Finnmark vil med stor sannsynlighet kreve styrking av samiske kompetansemiljøer og forvaltningsinstitusjoner på dette felt. Det vil også være behov for å utvikle formaliserte relasjoner mellom Sametinget og de utøvende organer i miljøforvaltningen, ikke minst vil det gjelde Direktoratet for naturforvaltning.

4.2 Henvendelse til Miljøverndepartementet

I et brev av 24.7. 2001, under overskriften ”Miljøvernarbeid i samiske områder – myndiggjøring av Sametinget”, tok Miljø- og kulturvern avdelingen denne problematikken opp med Miljøverndepartementet. I dette brevet konkluderes det med følgende:

Sametinget har de siste årene gradvis søkt å styrke sitt arbeid med miljøvern i samiske områder. Prosjektperioden med Lokal Agenda 21, hvor Miljøverndepartementet har finansiert en knutepunktstilling, avsluttes ved utgangen av 2001. For Sametinget er det særlig viktig at det arbeidet som har vært utført de siste årene blir videreført fra 2002 og at det ses i sammenheng med det arbeid og de prosesser regjeringen kjører for bærekraftig utvikling.

Sametinget ønsker, gjennom å sikres ressurser, å myndiggjøres i sitt miljøvernarbeid. Sametinget må spille en aktiv rolle i oppfølgingen av Konvensjonen om biologisk mangfold, Agenda 21 kap. 26, St.meld. 42 (2000-01) biologisk mangfold sektoransvar og samordning, Barentssamarbeidet og satsingen på kommunesektorens miljøforvaltning. Sametingets deltakelse og medvirkning vil være et svært viktig bidrag i det miljøvernarbeidet som foregår og utvikles. I de samiske områdene vil det være vanskelig å nå ønskede resultater og virkninger uten en aktiv medvirkning fra samiske samfunn og Sametinget.

Videre meldes det behov for å videreføre LA 21 arbeidet i form av en fast stilling som arbeider med *Urfolks Agenda 21*, og prosjektstøtte til utforming av en egen melding til Sametinget om samisk miljø- og arealpolitikk.

I sitt svar av 1.10.2001 viser Miljøverndepartementet til at samarbeidsavtalen om LA 21 utløper ved årsskiftet, og at Sametinget anbefales å ta opp behov for videreføring av dette arbeidet i budsjettprosessen med Kommunal- og regionaldepartementet. I forbindelse med Sametinget eventuelle rolle knyttet til reformen av regional- og kommunalforvaltningen, uttaler departementet at behov og muligheter for å utforme støttefunksjoner rettet på særskilte behov i samiske kommuner og lokalsamfunn vil bli vurdert. Ut over dette gis det ikke tilsagn om økonomisk støtte fra departementet til Sametinget for utarbeiding av en melding på miljøvernområdet. Dette mener departementet at Sametinget må ta opp i de årlige budsjettbehandlingene.

4.3 Konklusjon

Det kan hevdes at læringspotensialet fra mislykkede prosjekter er større enn fra de som lykkes, målsettingene for LA 21 arbeidet generelt har vært høye og risikoen for å sitte igjen med et inntrykk av at prosjektet ikke har lykkes er derfor overhengende. Men som Nenseth og Saglie (2001) har vært inne på i evalueringen av den nasjonale LA 21 satsingen, så har de høye forventningers retorikk nærmest vært en strategi i LA 21 arbeidet. Høye forventninger som ikke står i stil med ressursene som står til rådighet kan selvsagt skape en følelse av å ikke strekke til, men Nenseth og Saglie påpeker også de positive konsekvenser som høye forventninger kan føre med seg:

Det ligger alltid en viss spenning, nye muligheter og kime til forandring i store forventninger. De kan samtidig være offentlig disiplinerte - i forhold til opportuniste og egosentriske interesser. Høye forventninger er stimulerende, de kan gi noe å strekke seg mot, stimulere til nytenkning, gi inspirasjon til nye løsninger og tenkemåter. Nye ideer og argumenters politiske betydning og endringskraft kan framstilles gjennom et diskursivt forløp (framvekst av en ny diskurs - etablering av diskurskoalisjoner - diskursinstitusjonalisering og -strukturering).

Det kan virke som om de høye forventningene til LA 21 arbeidet generelt, og det samiske knutepunktet spesielt, har på denne måten virket stimulerende og ikke lammende på aktiviteten. Som denne rapporten dokumenter, har aktiviteten vært høy, og det samiske knutepunktet har klart å leve opp til svært mange av de ambisiøse mål som ble satt for arbeidet. De høye ambisjoner kommer til uttrykk i at man har til dels gått løs på omfattende, langsiktige prosesser som vil måtte følges opp i gjennom Sametingets arbeid over tid. Det gjelder blant annet relasjonene mellom Sametinget og kommunene og relasjonen mellom Miljøverndepartementet og Sametinget.

Mye tyder også på at LA 21 arbeidet har bidratt til å høyne Sametingets egne ambisjoner på det miljøpolitiske område, til dels i form av integrering av miljø og bærekraft som målsettinger i den ordinære virksomhet, og til dels i form av konkrete forslag om oppfølging gjennom en satsing på *urfolk Agenda 21*. Prosjektperioden med samisk knutepunkt for lokal Agenda 21 har gitt Sametinget anledning til å prøve ut arbeidsmetoder og til å starte prosesser som kan danne grunnlag for en slik satsing. Etablering av en *ny dialog* med kommunene, og nye relasjoner mellom Sametinget og urbefolkningsgrupper i Nord-Vest Russland er her sentrale eksempler. Initiativet til faglig samarbeid med Nordisk Samisk Institutt i Kautokeino (se kap. 2.1.1) kan også være et steg i retning av videreutvikling av den samiske fagkompetansen som er nødvendig for å forfølge Sametingets ambisjoner når det gjelder miljøpolitikk og samisk medvirkning miljø,- ressurs,- og arealforvaltningen.

I den tredje og siste delen av evalueringen vil vi fokusere på de mer varige *effektene* av den samiske LA 21 satsingen. Vi tar sikte på å analysere hvordan LA 21 tenkingen har nedfelt seg i Sametingets ordinære virksomhet generelt, og hvordan spesielle initiativ som er tatt i regi av det samiske knutepunktet for LA 21 forfølges videre i Sametingets politikk og i Sametingets relasjoner overfor andre aktører, som kommunene, Miljøverndepartementet, og urfolk i Nord-Vest Russland.

Litteratur

Angell, Elisabeth, og Einar Eythórsson (2001): *Det samiske knutepunktet for LA 21. Underveisevaluering, notat I*. NIBR notat 2001:105.

Helander, Svein Ottar (2001): Samisk knutepunkt for LA 21. *Barents Watch 2001*.

Nensteh, Vibeke og Inger Lise Saglie (2001): Hvorfor LA 21 i norske kommuner? *Regionale trender 2/2001*.

Sámediggi / Sametinget (2001): Báikkálas Agenda 21, Sámediggi báikkálas Agenda 21 bargu /Lokal Agenda 21, Sametingets arbeid med lokal Agenda 21.

Stortingsmelding 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling – Dugnad for framtida.

Stortingsmelding 24 (2000-01) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand

Vedlegg 1

Kapittel 26 i Agenda 21

Å erkjenne og styrke rollen til urfolk og deres samfunn

Bakgrunn

26.1 Urfolk og deres samfunn har en historisk tilhørighet til de områdene de er bosatt i, og stammer som regel fra de opprinnelige innvånerne i disse områdene. Med uttrykket "område" forstås i dette kapitlet dessuten miljøene i det området som menneskene gjennom hevd er bosatt i. Urfolk og deres samfunn utgjør en betydelig del av verdens befolkning. De har i løpet av mange generasjoner utviklet et tradisjonelt helhetsyn og kunnskaper om sine områder samt disse områdenes naturressurser og miljø. Urfolk og deres samfunn skal nyte menneskelige rettigheter og grunnleggende friheter til fulle uten hinder eller diskriminering. Deres evne til å delta i full utstrekning i prosessen mot en bærekraftig utvikling i sine områder har ofte vært begrenset som følge av økonomiske, sosiale og historiske faktorer. Med tanke på sammenhengen mellom det naturlige miljøet og dets bærekraftige utvikling og urfolks kulturelle, sosiale, økonomiske og fysiske situasjon trengs en nasjonal og internasjonal innsats for å gjennomføre en miljøtilpasset og bærekraftig utvikling som tar hensyn til, tilpasses, fremmer og styrker rollen til urfolk og deres samfunn.

26.2 Noen av målene som inngår i målet og tiltakene i dette programområdet inngår allerede i slike internasjonale rettslige instrumenter som ILO-konvensjonen om urfolk og stammefolk (nr 169) og tas med i utkastet til en allmenn forklaring om urfolks rettigheter, som utarbeides av FNs arbeidsgruppe for urfolk. Det internasjonale året for verdens urfolk (1993), som ble lyst ut av generalforsamlingen i dens resolusjon 45/164 av 18. desember 1990, er en passende situasjon for å mobilisere ytterligere internasjonal, teknisk og finansiell samarbeid.

Mål

26.3 I fullt utviklet samarbeid med urfolk og deres samfunn bør regjeringer og, der det passer, mellomstatlige organisasjoner streve etter å oppfylle følgende mål:

a) å innlede en prosess for å gi myndighet til urfolk og deres samfunn gjennom bla. følgende tiltak:

1 å akseptere eller styrke høvelig politikk og/eller rettslige instrumenter på nasjonalt nivå,

11 å erkjenne at urfolk og deres samfunnsområder bør vernes fra virksomhet som ikke er miljøtilpasset eller som de berørte betrakter som sosialt og kulturelt uheldig,

- iii å erkjenne deres vurderinger, tradisjonelle kunnskaper og metoder for ressursforvaltning for å fremme en miljøtilpasset og bærekraftig utvikling,
  - iv å erkjenne at en tradisjonell og direkte avhengighet av fornybare ressurser og økosystem, inklusive bærekraftige høstingsmetoder, også i fremtiden er livsviktig for urfolk og deres samfunns kulturelle, økonomiske og fysiske velferd,
  - v å utvikle og styrke nasjonale tvisteløsningmåter for å løse problemer som vedrører bosetning og ressursforvaltning,
  - vi å støtte alternative miljøtilpassede produksjonsmetoder for å sikre deres valgmuligheter når det gjelder å forbedre sin livskvalitet slik at de aktivt kan delta i en bærekraftig utvikling,
  - vii å forbedre kapasitetsoppbyggingen for urfolkssamfunn på grunnlag av tilpasning til og utbytte av tradisjonelle erfaringer, kunnskaper og ressursforvaltningsmetoder for å sikre deres bærekraftige utvikling,
- b) akseptere, der det passer, tiltak for å styrke urfolks og deres samfunns aktive deltakelse i utformingen på nasjonalt nivå av politikk, lover og program med hensyn til ressursforvaltning og andre utviklingsprosesser som kan påvirke dem samt initiativ til forslag fra deres side angående slik politikk og slike program,
- c) fremme urfolks og deres samfunns deltakelse på nasjonalt og lokalt nivå i strategier for ressursforvaltning og bevaring og i andre program som er igangsatt for å støtte og følge opp strategier for en bærekraftig utvikling, f.eks. de som foreslås i andre programområder i Agenda 21.

Tiltak

26.4 Visse urfolk og deres samfunn kan i henhold til den nasjonale lovgivning komme til å kreve større kontroll over sine områder, selvstendig forvalte sine ressurser, delta i utviklingsavgjørelser som angår dem, inklusive, der det passer, delta i etableringen eller forvaltningen av vernede områder. Her følger eksempler på særskilte oppgaver som regjeringer kan initiere:

- a) Overveie å ratifisere og å tilpasse eksisterende internasjonale konvensjoner om urfolk og deres samfunn (hvis de ikke allerede har gjort det) og gi sin støtte for at generalforsamlingen skal akseptere en deklarasjon om urfolks rettigheter,
- b) akseptere eller styrke en høvelig politikk eller rettslig instrument for beskyttelse av urfolks immaterielle og kulturelle rettigheter og retten til å bevare hevdvundne og administrative system og tiltak.

26.5 FN-organisasjoner og andre internasjonale utviklingsorganer og finansielle organisasjoner og regjeringer bør, med urfolks og deres samfunns aktive deltakelse, initiere følgende tiltak for bla. å forene deres vurderinger, oppfatninger og kunnskaper, inklusive det unike bidrag som urfolksskvinner gjør i ressursforvaltning og annen politikk og andre program som kan påvirke dem:

- a) tnevne en særskilt kontaktperson i hver internasjonal organisasjon og organisere årlige møter for samordning mellom organisasjoner i samråd

med regjeringer og urfolks organisasjoner, der det passer, og utarbeide en arbeidsmåte innenfor og mellom de operative organer for å bistå regjeringene når det gjelder å sikre at urfolks synspunkter på et konsekvent og samordnet sett innarbeides ved utforming og gjennomføringen av politikk og program. I henhold til denne arbeidsmåten bør urfolk og deres samfunn informeres og konsulteres og tillates å delta i nasjonale beslutningsprosesser, især når det gjelder regionale og internasjonale samarbeidsinstanser. Dessuten bør denne politikken og disse program fullt ut ta hensyn til strategier basert på lokale initiativ fra urfolk,

b) gi teknisk og økonomisk bistand til kapasitetsoppbyggingsprogram for å støtte en bærekraftig selvstendig utvikling for urfolk og deres samfunn,

c) styrke forsknings- og utdanningsprogram som har til hensikt å:

i Oppnå en bedre forståelse av urfolks kunnskaper og erfaringer på miljøområdet og tilpasse disse slik at de blir løsninger for dagens utviklingsprogram,

ii effektivisere urfolks system for ressursforvaltning, f.eks. ved å fremme tilpasning og spredning av høvelige tekniske oppfinnelser,

d) bidra til at urfolk og deres samfunns anstrengelser i forhold til ressursforvaltning og strategier for bevaring (f.eks. slike som kan komme til å utvikles i sammenheng med passende prosjekter som finansieres av Globale miljøfasiliteter og Handlingsplanen for tropisk skogbruk) og andre programområder i Agenda 21, inklusive program for å samle, analysere og anvende informasjon til støtte for prosjekter for en bærekraftig utvikling.

26.6 Regjeringer bør, i fullt samarbeid med urfolk og deres samfunn, når det passer:

a) Utarbeide eller styrke nasjonale arbeidsmåter i samråd med urfolk og deres samfunn med den hensikt å ta hensyn til deres behov og forene deres vurderinger og tradisjonelle og andre kunnskaper og metoder med nasjonal politikk og nasjonale program i ressursforvaltning og bevaring og andre utviklingsprogram som angår dem,

b) samarbeide på regionalt nivå, der det passer, for å prøve å løse urfolks problemer med den hensikt å erkjenne og styrke deres deltakelse i en bærekraftig utvikling.

Middel for gjennomføring

a) Finansiering og kostnadsberegning

26.7 Konferansesekretariatet har beregnet total kostnadene pr år (1993-2000) for å gjennomføre de tiltak som avregnes i dette kapitlet til ca. 3 millioner dollar fra det internasjonale samfunnet i bidrag eller fordelaktig kreditt. Det gjelder bare omtrentlige overslag, som regjeringene ikke har undersøkt. De faktiske kostnader og finansielle vilkår, inklusive ikke-konsesjonelle vilkår, beror bla. på hvilke strategier og program som regjeringene beslutter å gjennomføre.

b) Rettslige og administrative rammer

26.8 Regjeringer bør, i samarbeid med de berørte urfolk, ta hensyn til urfolks og deres samfunns rettigheter og forpliktelser i den nasjonale lovgivningen, med hensyn til de

særskilte forholdene i landet. Utviklingslandene kan behøve teknisk bistand for å gjennomføre disse tiltakene.

c) Kunnskapsutvikling

26.9 Internasjonale bistandsorganer og regjeringer bør gi økonomiske og andre ressurser til utdanning for urfolk og deres samfunn med den hensikt å bygge opp deres kapasitet for å oppnå en bærekraftig egenutvikling og bidra til å delta i en bærekraftig og rettferdig utvikling på nasjonalt nivå. Særlig bør det legges vekt på å styrke rollen for urfolkskvinner.

Oversatt til norsk ved Samisk knutepunkt for LA 21